

memo

aan: Gemeenteraad Heumen
van: College burgemeester en wethouders gemeente Heumen
datum: 23 november 2020
betreft: Voorbereidend memo t.b.v. de beeldvormende vergaderingen op 2 en 3 december i.h.k.v. de Omgevingsvisie Heumen
bijlage: Resultaten digitale inwonerparticipatie Omgevingsvisie Heumen

Inleiding

Al enige tijd werken we aan het opstellen van een omgevingsvisie voor onze gemeente. In april 2020 heeft u als raad het proceskader vastgelegd om tot deze omgevingsvisie te komen. Het proceskader beschrijft het proces om te komen tot een integrale omgevingsvisie. Het proces bestaat uit drie fasen:

1. Verkenningfase (Ansichtkaart): in de eerste fase hebben we de kwaliteiten en de belangrijkste opgaven voor de toekomst per thema bekeken. Deze zijn benoemd in de 'Ansichtkaart van Heumen'. De Ansichtkaart vormt het vertrekpunt voor fase 2; het opstellen van het Koersdocument.
2. Opstellen Koersdocument: in de tweede fase bepalen we de inhoudelijke koers voor de omgevingsvisie. We maken een integrale afweging en bepalen de richting van toekomstige ontwikkelingen in onze gemeente. De doelstellingen en ambities voor de toekomst leggen we vast in een Koersdocument omgevingsvisie.
3. Opstellen omgevingsvisie: in de derde en laatste fase werken we het Koersdocument omgevingsvisie uit tot een ontwerp Omgevingsvisie Heumen. Dit ontwerp doorloopt de formele procedure. Het is aan de raad om de Omgevingsvisie Heumen vast te stellen.

In fase 1 hebben we op verkennende wijze de kwaliteiten, opgaven e.d. verwoord in de 'Ansichtkaart'. Deze opgedane kennis vormt de basis voor fase 2 van het proces. In deze tweede fase zullen we de opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving van Heumen bundelen in een 'Koersdocument'. Op basis van de resultaten uit de Ansichtkaart hebben we een vijftal thema's benoemd die de kwaliteiten, ambities en opgaven met betrekking tot de fysieke leefomgeving van de gemeente Heumen weerspiegelen. Het gaat om de volgende thema's:

1. Klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie
2. Wonen, werken en verplaatsen
3. Landschap, natuur en cultuurhistorie
4. Landbouw
5. Recreatie, gezondheid en sport

Proces tot nu toe

Eind september hebben we aan de hand van twee (tegengestelde) scenario's en bijbehorende stellingen het gesprek gevoerd met stakeholders, waarbij de voornoemde thema's allemaal aan bod zijn gekomen. Vervolgens zijn we aan de slag gegaan met de inwonersparticipatie. Helaas hebben we dit vanwege de Corona-omstandigheden 'op afstand' en dus digitaal moeten doen in de vorm van een enquête, aangevuld met (digitale) 10-minuten-gesprekken voor geïnteresseerden op dinsdag 10 november en donderdag 12 november. De vragenlijst is door bijna 500 inwoners ingevuld. U vindt de resultaten van de enquête in de bijlage bij dit memo. Een klein aantal inwoners heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een 10-minuten gesprek te voeren.

Strategische visie

Parallel aan het opstellen van de omgevingsvisie wordt er gewerkt aan de update van de strategische visie: 'Samen werken aan de toekomst'. De strategische visie geeft, door het benoemen van een vijftal hoofddoelen, antwoord op de vraag 'Wat voor samenleving willen we zijn in 2030?' Op deze wijze kan de strategische visie een kader vormen voor andere visies. De Omgevingsvisie Heumen is een lange termijn visie (2030) waarin de strategische beleidsdoelen voor de ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving integraal worden gebundeld. De omgevingsvisie vormt daarmee het kader voor toekomstige ontwikkelingen binnen ons gemeentelijke grondgebied. De omgevingsvisie richt zich op ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving (ruimtelijk domein), maar legt ook de verbinding met het sociaal domein: bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid en veiligheid. Beide processen lopen parallel. Er vindt continu uitwisseling en afstemming plaats tussen beide processen, om te borgen dat de strategische visie en de omgevingsvisie straks met elkaar in lijn zijn.

Doel beeldvormende raadsvergaderingen

Uit de participatie met stakeholders en inwoners is veel informatie opgehaald. U heeft aangegeven ook graag in gesprek te gaan met de stakeholders. Daarom zijn op 2 en 3 december beeldvormende raadsvergaderingen ingepland. Tijdens deze avonden kunt u samen met de stakeholders van gedachten wisselen over de opgaven en ambities die een plek moeten krijgen in de Omgevingsvisie. De resultaten van deze gesprekken geven ons inzicht en input voor het Koersdocument, waarover u in het voorjaar (planning: maart/april) besluit.

Thematische dialoog Omgevingsvisie Heumen

Zoals reeds in deze brief uiteengezet, is het gesprek met stakeholders en inwoners gevoerd aan de hand van een vijftal thema's. Ook tijdens de beeldvormende raadsvergaderingen geven deze thema's houvast voor het gesprek. Voor ieder thema schetsen wij de hoofdogaven en ambities vanuit de Ansichtkaart en geven we de reeds genomen besluiten kort weer (politieke besluitvorming) (indien van toepassing). Vervolgens worden ook de belangrijkste resultaten van de stakeholdergesprekken en inwonersparticipatie gedeeld. We geven aan waar we consensus zien. Op basis van deze informatie schetsen wij 'het onderwerp van gesprek': waar zien we dilemma's ontstaan (binnen het thema of met andere thema's). Niet in alle gevallen wordt het onderwerp van gesprek verder uitgelicht in de vorm van een dilemma, maar gaat het meer om een algemeen gesprek over bijvoorbeeld prioritering en rolneming. We geven per onderwerp van gesprek aan welke keuzes er voorliggen en welke consequenties deze keuzes hebben voor andere thema's. Waar mogelijk en/of noodzakelijk duiden we dit gebiedsgericht. In dit memo

lichten we ieder thema als volgt toe:

- a) Hoofdoggaven en ambities Ansichtkaart
- b) Politiek besluitvorming
- c) Resultaten dialoog met stakeholders en inwonersparticipatie
- d) Consensus
- e) Onderwerp van gesprek: (dilemma's +) keuzes + consequenties

Tijdens de beeldvormende raadsvergaderingen op 2 en 3 december vragen we u of het bovenstaande eventueel nog vragen bij u oproept en met wie van de stakeholders u graag in gesprek gaat. Vervolgens bespreekt u met de stakeholders de mogelijke keuzes en consequenties. Op deze wijze kunt u zich een beeld vormen van de te maken keuzes ten behoeve van het Koersdocument Omgevingsvisie. Uiteraard is er ook ruimte om andere vragen aan elkaar voor te leggen en de dialoog met stakeholders aan te gaan. Als afsluiting van het dilemma leggen we u nog een aantal vragen en/of stellingen voor met behulp van de interactieve tool Mentimeter. De uitslag van de Mentimeter is geen besluit of keuze. Maar het geeft ons wel een handvat voor het opstellen van het Koersdocument, dat begin volgend jaar (Q1 2021) voor besluitvorming aan u wordt voorgelegd.

Thema 1. Klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie

a. Hoofdoggaven en ambities Ansichtkaart:

- Vergroten biodiversiteit.
- Klimaatadaptatie: Leefomgeving beschermen tegen klimaatextremen.
- Realisatie duurzame energie opgave door het ontwikkelen energielandschap(pen).
- Verduurzamen bebouwde en onbebouwde omgeving.

b. Politieke besluitvorming:

- De Teerse Sluispolder is aangewezen als locatie waar in eerste instantie de opwekking van duurzame energie plaatsvindt.
- De duurzame energieopgave dient in eerste instantie opgewekt te worden door middel van waterkracht en zon en in tweede instantie windkracht 'voor zover nodig en onvermijdelijk in het licht van de opgave'.

c. Resultaten dialoog met stakeholders en inwonersparticipatie:

- Er is een lichte voorkeur voor wind boven zon (gedeeld perspectief van stakeholders), behalve vanuit het perspectief van overlast voor mensen. De ruimteclaim van windenergie is beperkt en de grootschalige toepassing van zonne-energie is funest voor de bodemgesteldheid en biodiversiteit. In het gesprek met stakeholders wordt dubbel ruimtegebruik als weinig kansrijk ingeschat.
- Een meerderheid van de inwoners vindt het opwekken van duurzame energie (erg) belangrijk en wil graag meedoen in dergelijke projecten. Ook wordt aangesloten bij het raadsstandpunt om eerst waterkracht en zonne-energie te benutten, alvorens overgegaan wordt op windmolens. Meer dan de helft van de deelnemers aan de enquête vindt de Teerse Sluispolder geschikt voor zonne-energie.
- Een overgrote meerderheid van de inwoners staat achter maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie en is bijvoorbeeld bereid om verharding uit de eigen tuin te verwijderen.

d. *Consensus:*

- Klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie zijn belangrijke opgaven waar de gemeente Heumen (actief) mee aan de slag moet.

e. Onderwerp van gesprek:

Dilemma: Toepassing van zonne-energie betekent een afname van goede landbouwgrond en bodemgesteldheid. Bij windenergie is dit niet aan de orde, maar deze vorm van energieopwekking heeft in eerste instantie niet de voorkeur.

Als raad heeft u vanuit de energieopgave op 24 september 2020 besloten om wat betreft energieopwekking de volgende voorkeursvolgorde aan te houden: 1) waterkracht en zonne-energie in volledige mate en 2) windkracht voor zover nodig en onvermijdelijk in het licht van de opgave. Tevens is vastgesteld dat het startpunt voor het realiseren van de opgave het gebied ten oosten van de A73 is (gebied A) en dat voor dit gebied een gebiedsplan wordt opgesteld voor een te ontwikkelen energielandschap. Verschillende stakeholders pleiten daarentegen voor een voorkeur van wind boven zon, omdat grootschalige zonneparken ten koste gaan van goede landbouwgrond en biodiversiteit.

- Houden we vast aan zonne-energie in gebied A, ook al kijken stakeholders daar anders tegen aan?
Consequenties zonnevelden: afname areaal landbouwgrond, biodiversiteit en verminderde bodemgesteldheid.
- Of zetten we toch primair in op windenergie, omdat dat dan de primair agrarisch functie in het gebied grotendeels behouden kan blijven?
Consequenties windenergie: effect op de beleving van het landschap vanuit kernen en mogelijke hinder voor omwonenden. Windmolens hebben een groot effect op de beleving van het landschap.
- De Teerse Sluispolder en het Neder- en Overasseltse broekgebied zijn momenteel de primaire landbouwgebieden in Heumen. Hoe verhoudt zich dat tot de energieopgave?
Consequenties zonnevelden: afname areaal landbouwgrond en verminderde biodiversiteit en bodemgesteldheid. Het karakter van de Teerse Sluispolder zal zich ontwikkelen van een primair landbouwkaracter naar een gemengd landbouw-energie karakter.
Consequenties windenergie: mogelijkheden om landbouw en energieopwekking te combineren. Het primaire landbouwkaracter kan meer overeind blijven. Tevens zijn er meer kansen om landbouw, energieopwekking, recreatie, natuur e.d. met elkaar te combineren.

Dilemma: We hebben meerdere ambities en opgaven voor duurzaamheid. Dat vraagt om investeringen van de gemeente. We zullen niet alles tegelijkertijd kunnen. Maar waar ligt voor de raad de prioriteit?

We willen toewerken naar een klimaatrobuuste en energieneutrale gemeente. Iedereen lijkt het hier over eens, maar dit is een omvangrijke opgave, waarin verschillende zaken van belang zijn. Het gaat naast het duurzaam opwekken van energie ook om het verduurzamen van de bestaande bebouwde omgeving, het vergroenen en klimaatadaptief maken van de openbare ruimte en het versterken van de biodiversiteit in het landelijk gebied en de kernen. Er zijn meerdere actoren, zoals de gemeente, provincie, ondernemers en inwoners, nodig om deze ambities waar te maken. Ook vragen deze opgaven om een actieve rol en financiële investeringen van de gemeente én van initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen.

- Onze ambities op het gebied van duurzaamheid zijn divers van aard. Wat betekenen deze ambities in de praktijk? Hoe zorgen we er voor dat deze ambities daadwerkelijk ook gerealiseerd gaan worden?

1. Investeren in het verduurzamen van de bestaande bebouwde omgeving (woningen, bedrijventerreinen, scholen e.d.)

Consequenties: gebouwen moeten van het gas af en worden beter geïsoleerd (in 2021 wordt hiervoor een warmtevisie opgesteld). Er zal veel afstemming nodig zijn met, en bereidwillendheid bij, de eigenaren. Verduurzamen betekent ook dat het energienetwerk op orde moet zijn, zodat eigenaren op het netwerk aan kunnen takken en aan de slag kunnen gaan met zonnepanelen, warmtepompen e.d.

2. Investeren in een groene hittestress-bestendige en klimaatadaptieve openbare ruimte

Consequenties: Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen hanteren als uitgangspunt het realiseren van een klimaatadaptieve leefomgeving, maar ook de bestaande omgeving moet klimaatadaptief worden. Concreet betekent dit meer aanleg van groen, verwijderen van verhardingen, aanpassen van het rioolstelsel naar berging-infiltratie in openbare ruimte of infiltratieriolering. Al deze elementen kennen een eigen ruimtevraag, die bijvoorbeeld ten koste kan gaan van parkeerplaatsen. Ook zorgt het voor financiële investeringen vanuit de gemeente als eigenaar van de openbare ruimte en heeft het mogelijk consequenties van businesscases van ruimtelijke ontwikkelingen.

3. Investeren in het versterken van de biodiversiteit

Consequenties: Bij uitvoering van nieuwe ontwikkelingen en beheer van gebouwen en openbare ruimte, zowel binnen als buiten bebouwde kom, moet behoud en bevordering van de biodiversiteit (natuurinclusief) het uitgangspunt zijn. Dit kan gevolgen hebben voor de inrichting en het onderhoud van bermen, akkerranden, parken, plantsoenen en andere groenvoorzieningen in de gemeente. In relatie tot gebouwen kan dit betekenen dat bijvoorbeeld ruimte moet zijn voor groene gevels en nestgelegenheid voor dieren. Enerzijds zal dit financiële consequenties hebben voor de gemeente bij het beheer van de openbare ruimte, anderzijds moet gekeken worden of en hoe eigenaren en beheerders van gronden en gebouwen een steentje bij kunnen en willen dragen.

- Welke rol wil de gemeente aannemen? Een actieve en stimulerende rol, door actief voorlichting te geven met een financiële prikkel voor de uitvoering? Of ligt de (financiële) verantwoordelijkheid geheel bij de burger als het gaat om verduurzaming van de woning, het vergroenen van tuinen en dergelijke? Dit kan per ambitie verschillende accenten krijgen.
Consequenties actieve rol gemeente: beleidsvorming, uitvoeringsprogramma's en financiële investeringen vanuit gemeente nodig. Samenleving wordt actief opgezocht om mee te doen. De gemeente toont een grote inspanningsverplichting om ambities te doen slagen.
Consequenties actieve rol samenleving: in mindere mate beleidsvorming, uitvoeringsprogramma's en financiële investeringen vanuit gemeente nodig. Gemeente faciliteert enkel initiatieven vanuit samenleving. Het behalen van de ambitie is daarmee grotendeels afhankelijk van de initiatieven uit de samenleving.

Thema 2. Wonen, werken en verplaatsen

a. Hoofdopgaven en ambities Ansichtkaart:

- Bouwen voor lokale en regionale woningbehoefte.
- Versterken verblijfskwaliteit centrum Malden.
- Stimuleren fietsgebruik.
- Aandacht voor de opgave van vermindering van de verkeersdruk op en de overlast van de Rijksweg door Malden.

b. Politieke besluitvorming:

- De gemeente Heumen bouwt niet alleen voor de lokale behoefte, maar ook voor de regionale behoefte.
- Er wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheid voor woningbouw in de Kanaalzone (het gebied van het sportcomplex aan de Broekkant en de steenfabriek aan het kanaal).
- Er worden geen woningen gebouwd in het Lierdal.

c. Resultaten dialoog met stakeholders en inwonersparticipatie:

- Bouw in alle kernen betaalbare woningen voor ouderen en starters. Malden heeft kansen voor de regionale behoefte.
- Het Lierdal (en de Landschapszone) moet(en) groen blijven.
- Inbreiding gaat boven uitbreiding.
- Slechts 35% van de inwoners die de enquête hebben ingevuld vindt het bouwen voor de regio in Malden belangrijk.
- In geval van uitbreiding vinden inwoners het gebied ten westen van het Maas-Waaskanaal, tegenover de Kanaalzone het meest geschikt. Ook de Landschapszone ten noorden van Malden wordt relatief vaak genoemd.
- Een overgrote meerderheid van de inwoners vindt het (erg) belangrijk dat iedere kern een basisschool heeft. Ook vindt een overgrote meerderheid van de inwoners dat het voldoende is om de boodschappen in Malden of Overasselt te doen.

d. *Consensus:*

- Bij de stakeholders is consensus over het feit dat in Malden ook voor de regio wordt gebouwd, Slechts 35% van de inwoners die de enquête hebben ingevuld vindt het bouwen voor de regio in Malden belangrijk.

e. *Onderwerp van gesprek*

Dilemma: Als gemeente hebben we de ambitie om behalve voor de eigen bevolking ook voor de regio te bouwen, maar slechts 35% van de deelnemers van de inwonersenquête vindt dit belangrijk. Malden lijkt een geschikte plek voor het bouwen voor de regio. Deze ambitie betekent uiteraard dat we ook plekken moeten aanwijzen waar woningbouw (op termijn) wenselijk is. Tegelijkertijd hebben we ook de ambitie om het landschap rondom Malden en de groene open plekken in de bebouwde kom te behouden.

- We willen het landschap rondom Malden (Lierdal en Landschapszone) en de groene plekken in de kern behouden, maar we willen ook voldoende woningen kunnen bouwen (al dan niet voor de regio). Waar kiezen we voor? Gaan we voor verdere inbreiding? Of ook uitbreiding? Als we voor uitbreiding gaan, welke plekken zijn dan het meest geschikt? Is de uitslag van de inwonersenquête nog van invloed op de ambitie om ook voor de regio te bouwen?

Consequentie inbreiding: wanneer verder inbreiden de voorkeur heeft, moeten we gaan verdichten. Dit staat op gespannen voet met het behoud van open en groene plekken in de kernen. We zullen dus meer de hoogte in moeten (appartementen). Daarnaast moeten we meer natuurinclusief (en dus klimaatbestendig) gaan bouwen. Deze ambities hebben mogelijk effecten op de financiële haalbaarheid van betaalbare woningen, maar dragen aan de andere kant ook bij aan onze duurzaamheidsambities.

Consequentie uitbreiding: uitbreiding gaat ten koste van (de kwaliteiten van) het omliggende landschap. Bovendien legt woningbouw een aanzienlijke ruimteclaim met gevolgen voor het landschap en andere ruimtelijke functies.

Dilemma: Als gemeente zien we dat sommige voorzieningen in onze kleine kernen niet langer levensvatbaar zijn, terwijl we graag het voorzieningenniveau willen behouden zodat we onze kernen leefbaar houden en ruimte bieden aan ondernemerschap en ontmoeten. De bibliotheken zijn daarvan een treffend voorbeeld.

- Investeren we koste wat kost in het behoud van voorzieningen in alle kernen? Of is het versterken van de voorzieningencentra van Malden en Overasselt ook voldoende?
Consequentie focus alle kernen: dit vraagt om een (structurele) financiële investering van de gemeente. Voorzieningen zullen daarentegen wel voor vrijwel iedere inwoner op nabije afstand aanwezig zijn. Is de focus op het behoud van een basisschool en/of sportvoorziening in iedere kern een (tussen)oplossing?
Consequentie focus op Malden en Overasselt: structurele financiële investeringen van de gemeente zijn minder aan de orde, omdat bij elkaar gelegen voorzieningen elkaar versterken en combinatiebezoeken stimuleren. Een divers voorzieningenaanbod zonder overheidsingrijpen is zo realistischer, maar betekent wel dat voor sommige inwoners voorzieningen op afstand komen te liggen.

3 december

Thema 3. Landschap, natuur en cultuurhistorie

a. Hoofdopgaven en ambities Ansichtkaart:

- Behouden, versterken en ontwikkelen van de huidige groene en landschappelijke kwaliteiten.
- Toekomst- en klimaatbestendig maken van onze natuurgebieden (vennen- en bosgebieden), onder meer in relatie tot verdroging, stikstofdepositie en klimaatverandering.
- Beleefbaar maken van het verleden ter versterking van de eigen identiteit.

b. Politieke besluitvorming:

- De raad heeft het LOP Heumen 2019-2023 vastgesteld. Daarin zijn als belangrijkste doelen vastgelegd:
 1. Behoud en versterken van de natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden binnen de verschillende landschapstypen, inpassen van nieuwe ontwikkelingen.
 2. Versterken van biodiversiteit in ons natuur- en cultuurlandschap.
 3. Het versterken van verschillende verbindingen in relatie tot het landschap:
 - a. Verbindingen waar verschillende landschapstypes elkaar ontmoeten.
 - b. Verbindingen tussen bebouwde kernen en landelijk gebied.
 - c. Verbindingen tussen verschillende initiatieven in de ontwikkeling van het landschap.
 - d. Verbindingen tussen de recreatieve routes waardoor het landschap kan worden ervaren; er ligt extra nadruk op de recreatieve ontsluiting en toegankelijkheid van het landschap; routes moeten niet alleen zichtbaar zijn maar ook in sterke samenhang met elkaar staan en in verbinding met andere gemeentes.
 - e. Ecologische verbindingzones om de ecologische structuur te versterken.
 4. Het bevorderen van open communicatie
 - a. Met en tussen actieve organisaties en initiatiefnemers ter bevordering van hun participatie, concretisering van de initiatieven tot projecten en de interactie tussen de initiatiefnemers en organisaties.
 - b. Met onze buurgemeenten, waterschap en terrein-beherende organisaties.
 - c. Tussen diverse beleidsterreinen binnen de gemeente. (Ruimtelijke Ordening, Recreatie/Toerisme, Groenbeheer, Natuur en Landschap en communicatie) in belang van natuur en landschap.
 - d. Door te publiceren over resultaten en activiteiten zodat inwoners kennis kunnen nemen en betrokken raken bij natuur en landschap.

c. *Resultaten dialoog met stakeholders en inwonersparticipatie:*

- Ontwikkel natuur en landschap op basis van de cultuurhistorische (en landschappelijke) kenmerken van het gebied en neem hierbij het natuurlijk watersysteem - waar mogelijk - als vertrekpunt. Landbouw, natuur- en landschapsonwikkeling gaan op basis van dat principe prima samen.
- Een meerderheid van de inwoners vindt het (erg) belangrijk om de natuurlijke grondwaterstand als vertrekpunt te nemen voor toekomstige ontwikkelingen.
- Het behouden en versterken van de landschaps- en natuurwaarden is voor veel inwoners belangrijk, ook bij energieprojecten.
- De meeste inwoners vinden dat er landbouwgronden rondom de vennen omgezet moeten worden naar natuur en dat recreatie en horecavoorzieningen in het vennengebied niet mogen uitbreiden.

d. *Consensus:*

- Een lommerrijk landschap is een verrijking van de kwaliteiten van Heumen. Gebruik het agrarische cultuurhistorische landschap als basis voor ontwikkelingen en veranderingen.

e. *Onderwerp van gesprek:*

Dilemma: onze natuurgebieden staan onder druk door overmatige recreatie, klimaatverandering en landbouwactiviteiten. We vinden natuur(ontwikkeling) belangrijk, maar dat geldt ook voor landbouw en recreatie. Wat heeft prioriteit?

Het toekomstbestendig maken van onze natuurgebieden is een belangrijke ambitie binnen de omgevingsvisie. De Overasseltse en Hatertse Vennen staan momenteel onder druk door stikstofdepositie vanuit de landbouw, recreatieactiviteiten en verdroging. Niet alleen de vennen, ook Heumensoord heeft te kampen met (toenemende) recreatiedruk.

- Willen we de huidige natuurwaarden van het vennengebied koste wat kost behouden? Consequenties: natuurwaarden behouden betekent op korte termijn onderzoeken welke maatregelen nodig zijn om dit te kunnen realiseren. Dit betekent ook dat hiervoor financiën voorhanden moeten zijn en er mogelijk ingrijpende maatregelen getroffen moeten worden, zoals het inperken van bestaande landbouw- en recreatiemogelijkheden in en rondom de vennen. Dit betekent mogelijkkerwijs geen (verdere) uitbreidingsmogelijkheden voor de recreatiesector, geen nieuwe wandel- en fietspaden en alleen natuurinclusieve landbouw rondom de vennen. Niet ingrijpen kan ook: we accepteren dan de gevolgen en kijken hoe we 'nieuwe' natuurwaarden kunnen realiseren met mogelijkkerwijs de conclusie dat dat (op lange termijn) zonder vennen is.

Hoe gaan we ons buitengebied toekomstbestendig maken? Welke functies zijn wenselijk op welke plekken? Welke rol heeft ons natuurlijk bodem- en watersysteem daarbinnen?

- Het toekomstbestendig maken van ons buitengebied is een belangrijke ambitie binnen de omgevingsvisie. Ons buitengebied is divers van aard en er gebeurt veel, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, landbouw en recreatie. De activiteiten in ons buitengebied, zoals landbouw en recreatie, zijn echter wel van invloed op de bodemgesteldheid en waterkwaliteit. Hoe gaan we hier als gemeente mee om? Gaan we in het buitengebied alleen ontwikkelingen toestaan als die in lijn zijn met het natuurlijk bodem- en watersysteem?

Consequentie: ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied worden alleen toegestaan als dit geen negatieve effecten heeft op ons natuurlijk bodem- en watersysteem. Dit betekent dat we bijvoorbeeld in de meer natte gebieden ook alleen activiteiten binnen de landbouw- en recreatiesector toestaan die binnen deze gebieden passen. Het grondwaterpeil wordt bijvoorbeeld niet aangepast om bepaalde activiteiten in een gebied mogelijk te maken, omdat het natuurlijk bodem- en watersysteem dan niet overeenind blijft. Dit is van invloed op de ontwikkelmogelijkheden voor ondernemers in ons buitengebied, maar zorgt wel voor een meer natuurlijk en toekomstbestendig grondgebruik.

Thema 4. Landbouw

a. Hoofdogaven en ambities Ansichtkaart:

- De ontwikkeling naar een toekomstbestendige en circulaire landbouwsector, waarbij in ieder geval duidelijkheid ontstaat over de omgang met uitbreidende en stoppende agrariërs en over de mogelijkheden voor nevenactiviteiten.

b. Politieke besluitvorming:

- De Rijksoverheid streeft naar circulaire landbouw. Ten behoeve van de verduurzaming van de landbouw zet het Rijk in op het stimuleren en faciliteren van nevenactiviteiten (bijvoorbeeld een zorgboerderij of streekproductenwinkel) en het leveren van maatschappelijke diensten (bijvoorbeeld landschapsbeheer of het inrichten van percelen voor weidevogels) door agrariërs.

c. Resultaten dialoog met stakeholders en inwonersparticipatie:

- Ontwikkel natuur en landschap op basis van de (agrarische) cultuurhistorische kenmerken van het gebied. Landbouw, natuur- en landschapontwikkeling gaan op basis van dat principe prima samen.
- Een grotere focus op lokaal en duurzaam is een aantrekkelijk scenario; korte ketens waarbij (duurzame) landbouw gekoppeld wordt aan lokale ondernemers. De gemeente zou hierbij als aanjager moeten fungeren.
- Landbouw moet circulair worden. Een succesverhaal kan de transitie naar circulariteit versnellen; ruimte geven aan proeftuinen (experimenteergebieden op het gebied van circulaire landbouw, zoals momenteel in Malden-Noord).
- De huidige vormen van landbouw en het verder intensiveren/opschalen schuurt met het aspect gezondheid (o.a. geur en luchtkwaliteit). Wat heeft prioriteit? Moeten we nog wel inzetten op (de uitbreiding van) bestaande intensieve vormen van landbouw?

- Een meerderheid vindt dat schaalvergroting van de landbouw onwenselijk is en wenst een meer duurzame landbouwsector. Extra mogelijkheden voor nevenactiviteiten voor agrariërs is wat betreft de inwoners van de gemeente Heumen geen probleem.

d. *Consensus:*

- Een meer circulaire landbouwsector (kringlooplandbouw) is de toekomst.

e. *Onderwerp van gesprek:*

De ambitie om naar een meer circulaire landbouwsector toe te werken geldt voor alle gemeenten in Nederland. Als we als gemeente Heumen serieus met deze ambitie aan de slag willen, betekent dat dat we ontwikkelingswensen van onze agrariërs niet altijd kunnen beantwoorden. Schaalvergroting in traditionele zin wordt lastiger (en is op lange termijn ook niet de oplossing). Wel kan het bieden van andere ontwikkelingsmogelijkheden, bijvoorbeeld op het gebied van recreatie, natuur, zorg of andere nevenactiviteiten, een stimulans zijn voor de ontwikkeling naar een circulaire landbouwsector. Nieuwe activiteiten betekenen immers nieuwe verdienmodellen en mogelijkheden voor investeringen richting meer circulaire landbouw. Dit heeft daarentegen wel weer consequenties voor het karakter van ons buitengebied en andere ondernemers in onze gemeente. Het buitengebied zal dan meer zijn dan alleen landbouw en natuur als meer ruimte geboden wordt aan bijvoorbeeld recreatie, zorg of andere nevenactiviteiten.

- Circulaire landbouw is een grote, landelijke ambitie: welke rol neemt de gemeente Heumen? Nemen we een actieve of passieve rol?
Consequenties actieve rol gemeente: beleidsvorming, uitvoeringsprogramma's en investeringen vanuit gemeente nodig. Agrariërs worden actief opgezocht om mee te doen. De gemeente toont een grote inspanningsverplichting om ambities te doen slagen. We gaan bijvoorbeeld aan de slag met het ontwikkelen van een 'proeftuin' in het Lierdal en/of de Landschapszone Malden-Noord. Hier lijken kansen te liggen om op korte termijn ruimte te bieden aan ontwikkelingen op het gebied van natuurinclusieve landbouw, recreatie, hobbyboeren, voedselbossen en vormen van stadslandbouw (o.a. herenboeren).
Consequenties actieve rol samenleving: in mindere mate beleidsvorming, uitvoeringsprogramma's en financiële investeringen vanuit gemeente nodig. Gemeente faciliteert enkel initiatieven vanuit samenleving. Daarmee kent de transitie van landbouw waarschijnlijk een langer tijdspad, omdat we enkel kansen en ideeën vanuit de samenleving benutten in plaats van proactief vanuit de overheid initiatieven uitnodigen en stimuleren). De kans om op korte termijn concrete ambities op het gebied van een circulaire landbouwsector te realiseren is kleiner.

Thema 5. Recreatie, gezondheid en sport

a. Hoofdopgaven en ambities Ansichtkaart:

- Realiseren samenhangend recreatief netwerk.
- Realiseren aantrekkelijke openbare ruimte als stimulans voor sporten, bewegen en ontmoeten.

c. Resultaten dialoog met stakeholders en inwonersparticipatie:

- Versterk en breid het fietsenpadennetwerk uit zodat het fietsgebruik wordt gestimuleerd en autogebruik wordt teruggebracht. Zet de Kanaalzone in als aantrekkelijke en snelle fietsverbinding naar Nijmegen.
- Zet in op verspreiding van de recreatieve druk in het gehele buitengebied van Heumen. Hierdoor worden het vennengebied en Heumensoord ontlast. Geen verdere groei van intensieve recreatieve voorzieningen in deze gebieden.
- Ontwikkel de Kanaalzone als aantrekkelijke recreatieve zone (hub) tussen Heumensoord en het vennengebied.
- Een meerderheid van de inwoners vindt wandel- en fietspaden in het buitengebied (erg) belangrijk.
- Een passantenhaven (voor recreatievaartuigen) langs het kanaal en kleinschalige zelfstandige horecagelegenheden langs de Maasdijk worden door inwoners in algemene zin als positieve ideeën beoordeeld.
- Volgens een overgrote meerderheid van de deelnemers aan de enquête zijn de hoeveelheid sport- en groenvoorzieningen en de mogelijkheden voor het maken van een ommetje voldoende.
- 'Schone lucht', 'een rustige woonomgeving' en 'groen op loopafstand' zijn de drie meest gekozen (door meer dan 80% van de enquêtedeelnemers) antwoorden op de vraag wat een gezonde en veilige leefomgeving inhoudt voor inwoners.

d. Consensus:

- Versterk en breid het fietsenpadennetwerk uit zodat het fietsgebruik wordt gestimuleerd en autogebruik wordt teruggebracht. Zet de Kanaalzone in als aantrekkelijke en snelle verbinding naar Nijmegen.
- We streven een gezonde leefomgeving na.
- We zetten in op een meer extensief recreatienetwerk met onder meer kleinschalige horecafuncties verspreid over onze hele gemeente. Een intensivering van de 'horecahotspots' Heumensoord en de vennen heeft niet de voorkeur.

e. Onderwerp van gesprek:

De Rijksweg door Malden is erg druk. Dit heeft natuurlijk zijn effecten op onze leefomgeving en gezondheid. Tegelijkertijd vinden we een goede (auto)bereikbaarheid uiteraard ook belangrijk. Het beperken van het autoverkeer door de kern lijkt op de korte termijn lastig (i.v.m. eigendom provincie), maar als we vooruit kijken naar de lange termijn blijft dit in het kader van een gezonde leefomgeving een belangrijk aandachtspunt. Dit vanwege de negatieve effecten van verkeer op de luchtkwaliteit en qua geluidhinder en barrièrewerking (kan mogelijk nog verslechteren wanneer er meer in

en rondom Malden wordt gebouwd).

- Een gezonde leefomgeving is een belangrijke ambitie binnen de Omgevingsvisie. Het vinden van een oplossing van de problematiek rondom de Rijksweg kan van grote betekenis zijn voor het bereiken van deze ambitie. Een simpele korte termijn oplossing ligt echter niet voor handen. Hoe gaan we hier als gemeente mee om? Accepteren we deze situatie?

Consequentie: we accepteren de huidige situatie met bijbehorende effecten en kijken hoe we eventueel met wat simpele ingrepen de situatie kunnen verbeteren met mogelijkwerwijs de conclusie dat simpele ingrepen niet voorhanden zijn. We kunnen ook actief toewerken naar het zo snel mogelijk realiseren van de oplossing door (financiële) middelen ter beschikking te stellen zodat op ambtelijk en politiek niveau samen met de regio en provincie gezocht wordt naar een duurzame oplossing.